

PRIMORSKI GOSPODAR

LIST ZA POVSPESHEVANJE KMETIJSTVA V SLOVENSKEM PRIMORJU.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 13.

V Gorici, dne 4. julija 1906.

Tečaj 11.

Ne samo poslušati, marveč tudi delati.

Naše kmetško ljudstvo je na sploh napredno ljudstvo in lagali bi, ako bi rekli, da se ga ne prime nobena dobra beseda. Ne rečemo, da je tu pa tam še vedno kak starokopitnež, ki si ne dá ničesar dopovedati, na sploh pa spoznajo naši kmetje, da je treba dandanes drugače gospodariti, nego se je gospodarilo nekdaj. Zato poslušajo in čitajo prav radi nove kmetijske nauke.

To pa nas ne reši še propada. Treba je tudi, da se po tem, kar spoznamo za pravo, ravnamo, in ne delamo svojemu prepričanju ravno nasprotno. Sedaj pa smo podobni možu, ki je sedel na veji, katero je hotel odseči. Pri nas zna večina kmetovalcev, kakšno vrednost ima n. pr. gnojnica, toda koliko je takih gospodarjev, ki se zanjo tudi pobrigajo. Malo, kajti skoraj po vseh naših vaseh se steka ta za kmeta dragocena snov po cestah in poteh.

Dragarjevemu Lojzetu smo pravili že petkrat, naj popravi hlev ker stoji v njem živina, malo da ne, do kolen v blatu. „Prihodnjo zimo bom napravil res tako“, rekel je po prvem prigovarjanju. „Ko pokosim travo“, odgovoril je drugo leto; „prihodnji teden, ko spravim vino“, rekel je v jeseni. Po zimi obolela mu je krava, za katero je dal 320 kron in za nekoliko časa jo je moral Lojze zagrebsti. Kesal se je revež, ker je pustil živino tako v nemar in ni popravil hleva, toda bilo je prepozno. „V pondeljek pa na vsak način začnem z delom“, je dejal, ko se je tožil o nesreči, toda v pondeljek je jezdit Lojzeta nekoliko „maček“ in vesela družba zvalila ga je z doma. Hlev pa je ostal takšen, kakoršen je bil prej. Šele ko je zbolel Lojzetu vol na podobnih znakih, kakor nekdaj krava, začel je zopet

misliti na popravo hleva. „Koj jutri začnem z delom“, je rekel, in ostal je mož-beseda. Začel je, toda končal ni. Volu je bilo vedno slabše in proti poldnevu je šel za kravo v krtovo deželo. Lojze pa je pustil delo za nedoločen čas. Ga bo kedaj izvršil? Bog vé! Če bi pričel z delom prej, kolike škode bi se lahko ubranil! Delo za popravo ga ne bi stalo niti četrti del te škode.

Tine Kramarjev videl je pri sosedu Podgorniku že več let zaporedoma, koliko sena pridela ta na travniku, ki ga je gnojil z žlindro. O tem gnojilu slišal je tudi na kmetijskem shodu. On je toraj popolnoma prepričan, da prah koristi. On vé, da bi stalo gnojilo za njegov travnik samo 20 kron in bi pridelal za ta denar štiri leta zaporedoma 4 voze sena več in tudi zna, da bi bilo to seno, ker bi bilo v njem mnogo detelje, boljše, toda on ni še kupil žlindre, kupil je rajši še en travnik. Da ga je zamogel plačati, se je moral zadolžiti. Od dolga plačuje vsako leto 100 kron. Na tem travniku pa ne pridela toliko sena, kolikor bi ga pridelal več na svojem travniku, če bi ga pognojil. Vsako četrto leto 20 kron za gnoj se mu zdi toraj več, nego vsako leto po 100 kron za obresti.

Peter Podplatar pravi, kamor pride, da bi morali ljudje saditi več sadnega drevja. Za sadjarstvo je on prav navdušen. Članke o sadjarstvu čita po dvakrat, trikrat. Na shodu v T. se je celo upal razlagati, kako je treba saditi in oskrbovati sadno drevje. Hodi pa pogledat v njegov sadovnjak, pa boš videl, kako se ne sme ravnati s sadnim drevjem. Tu ti raste sadno drevo ob sadnem drevesu, eno dela drugemu senco ter si jemlje zrak in svetlobo. Njegovo drevje ni bilo nikdar očiščeno in zato je vse polno mahu in lišaja. Ker Peter drevju nikdar ne gnoji, zato nima tudi posebnih dohodkov. Njegove besede so toraj drugačne, nego so njegova djanja.

Kaj naj rečemo o Francetu Gričarju, ki je dovršil kmetijsko šolo. Oče mu je umrl pred nekolikimi leti in sedaj gospodari sam po svoji volji. Lepo posestvo mu je zapustil in niti krajcarja dolga, pač pa še nekoliko kapitalov. Mladi mož je častihlepen, oblači se lepo ter stremlje po županskem stolu, katerega je tudi dosegel. Kako je treba kmetovati, zna on, saj je bil v šoli. Čudno pa se nam zdi, kar je pravil vaški krčmar, da bo zapel kmalu na Francetovem domu beriški boben. Tako hitro! Saj smo si mislili tudi mi, ko smo pogledali lansko leto Francetovo posestvo, da pride najbrž do tega. France se je vozaril rad „po špasih“ a doma mu je gospodaril hlapec. Škoda, pač škoda, da ni uporabljal onih dobrih nauk, ki

jih je slišal v šoli, marveč je začel posnemati bolj gospodo. Znanje brez dela ne pomaga.

Vse drugače je na domu Mirkota Petelina. Mož je bil samo v domači šoli. S čitanjem knjig in časopisja pa se je tako izobrazil, da prekosi v znanju marsikoga, ki je celo več let trgal hlače po latinskih šolah. On je posebno vnet kmetovalec. Kar se mu zdi, da bi gotovo vspelo, pa vpelje na svoji kmetiji. Če je v dvomu, vpraša za svet kmetijskega učitelja. On vstane v jutro jako rano ter gre na delo, gledé katerega je že zvečer dobro premislil. Škropljenja in žveplanja ne zamudi on nikdar, zato ima vedno dobro vinsko letino. On pride na vse kmetijske shode, ker povsod se lahko kaj izvé, kakor pravi. Mirkotu gre sedaj prav dobro in se ne toži o slabih časih. Ljudje pravijo, da ima srečo. To pa ni res, kajti vsak človek je sam svoje sreče kovač. Pri prihodnjih volitvah izvolijo najbrže Mirkota za župana. Prav bi bilo, kajti le taki ljudje bi morali gospodariti v občini, ki znajo tudi s svojim premoženjem gospodariti. Mirko pa se brani te časti; rad bi delal v prid svojih sovaščanov, boji pa se, da bodo plačali dobro delo s slabim, kakor je pri nas navada. V njem bi si morali vzeti kmetje vzgled, kajti on ne posluša samo dobre nauke, marveč se tudi po njih ravna in tako je treba, če si hočemo kmetje opomoči.

Tu pa tam po naši deželi je velika revščina in ne moremo vsega tako napraviti, kakor bi bilo treba. To je res, toda stori vsaj ono, kar lahko storiš. Malenkosti dajo včasih velike koristi. Nikdar pa ne prideš, dragi kmet, do boljšega stanja, če boš vedno le poslušal in držal pri tem roke križem ter pričakoval boljših časov. Za te ne pridejo nikdar boljši časi, če si jih ne priboriš sam z modrim delom.

Št.

Nekoliko o reji prešičev.

Namen reje prešičev je, da dobimo od svinj čim več in čim bolj zdrave mladiče ter prasce čim prej opitamo. Svinje, ki skotijo samo po malo ali slabotne prešiče, ne smejo se rabiti za pleme. Ravno tako je odbrati v ta namen samo take mladiče, ki imajo rodovitne in zdrave stariše.

Reja prešičev izplača se navadno v takem obsegu, da zamoremo spremeniti v meso in v tolščo kuhinjske in mlekarske odpadke ter drugačno hrano, ki jo sami pridelamo, a je ne moremo na drug način boljše uporabiti. Reja prešičev pa se navadno ne izplača, če polagamo prascem taka krmila, ki se lahko prodajo ali pa še celo v slučaju, da moramo krmila kupovati. Najbolj je odvisen dobiček reje prešičev od tega, ali imamo na razpolago mnogo manj vrednega krompirja.

Zidani hlevi in kamnita korita služijo reji prešičev boljše nego, če je to leseno. Oni se lažje čistijo in desinficirajo, kar je radi vedno preteče kuge mnogo vredno. Mladi prešiči in oni za pleme morajo se premikati večkrat na prostem, najboljše na paši, da se vtrdijo in ohranijo zdravi. Ne svinje, ne mrjasci ne smejo se pripuščati, predno so stari osem ali devet mesecev, da se ne ovirajo v rašči. Če pripuščamo premlade svinje, bodo imele za posledico težek porod ali pa poginejo mladiči, ko so se skotili. Da ne pomasti svinja iz neprevidnosti ob porodu ali potem mladičev, mora se imeti v hlevu po noči luč. Trebež se mora takoj odstraniti, da ne draži duh po krvi svinje, ki bi potem lahto tudi svoje mladiče požrla. Dokler svinja doji, polaga naj se ji samo zdrava hrana, pa ne surov krompir; hrani je dodati vsak dan 10 do 15 gramov fosfornokislega (klajnega) vapna. Pujskom moramo deti v hlev razsip od zidovja, pesek, zemljo, oglje ali pa mehke koščke opeke. Ne mladim, ne starim prešičem ne sme manjkati v hlevu sveža voda. Blato iz travniških jarkov ali šota preprečijo drisko. Ta bolezen se pojavi pogostoma pri prešičih v starosti treh tednov tedaj, ako žrejo kislo hrano iz korita starejih živali.

Pujske je toraj zapreti, ko se svinja krmi. Čim so pujski 14 dni stari, polagati jim je nekoliko ječmena ali drugačnega žita, da se privadijo rabiti zobe in da se živci v čeljustih okrepe. Čistega kravjega mleka ne prenesejo mladi pujski, ker je preveč tolsto in sladko; to mleko je zato na polovico zredčiti z vodo. Kislo mleko se sme dati prešičem še le, ko so 10 tednov stari.

Prešič ima 41 močnih zobov in jako razvite žlezi za sline. Zato je nespametno, ako jim polagamo z vodo preveč zredčeno krmo. Taka piča se ne more v telesu popolnoma izkoristiti, ker je prešič ne žveče in ne oslini, razun tega zredči tudi želodčne sokove, kateri ne morejo potem na hrano vplivati. Pravilno se

krmi, ako se polaga kuhan krompir pomešan s zdrobljenim žitom ali drugimi močnimi jedili zase in šele za uro potem mlekarski odpadki, pomije ali drugačna tekoča hrana. Živali so v tem slučaju primorane, da trdo pičo dobro žvečejo in oslinijo. Skušnje so pokazale, da so se prešiči, katerim se je polagal cel, surov ječmen mnogo boljše pitali, nego oni, katerim se je dala ista množina zdrobljenega in namočenega ječmena. Navadni prirastek na teži znaša pri prešičih za 1000 kilov žive teže 8 do 10 kilov na dan. Ta prirastek pa se zamore doseči le pri zdravih živalih; slabotni in bolehní prešiči ne poplačajo krme za pitanje.

Da se ubranimo izgubam, ki jih prouzroča pri prešičih rudečica ali svinjska kuga (ušén), priporoča se, da damo prešiče cepiti, to pa ne še le takrat, ko kuga preti ali se je že pojavila. Če bolezen razgraja, ne more se računati, da bo cepljenje gotovo pomagalo.

Svinjska kuga je bolj razširjena, nego se navadno misli. Ona se navadno pokaže pri svinji v pomanjkanju rodovitnosti, pri tem, da skoti mrtve ali slépe mladiče, da mladiči kašljajo in se hujšajo, da se prikažejo koze itd. Ker je cepljenje seruma za pokončevanje svinjske kuge v največ slučajih pomagalo, zato bi moral vsakdo, ki se na veliko bavi z rejo prešičev, dati preiskati svoje prešiče od živinozdravnika in ako se je pojavila svinjska kuga, ločijo naj se zdrave in bolne živali ter s cepljenjem ubranijo bolezní. Tako delo poveča kmalu dobiček, ki ga daje reja prešičev.

Pr. L.

Kan ali cvet na vinu.

Cvet na vinu pozna vsak vinopivec. Navadno se pokaže na bolj slabotnih vinih in sicer poleti se ga vidi bolj pogostoma nego po zimi.

Cvet na vinu niso cvetlice, kakor bi kedo mislil, marveč ta cvet je vinska bolezen. Glivice so, ki razkrajajo alkohol v ogljenčevo kislino in v vodo. Alkohol je v vinu ono, ki te opijani, vino ki nima alkohola, je toraj brez vrednosti. Če ti pride toraj cvet na vino, manjšala se bo njegova vrednost, čim bolj se bo cvet razvijal. Bosa je

torej ona pravca, da je vino, ki ne cvete, le malo vredno. Ravno narobe je resnica. Na močnem vinu nisi še nikdar videl kana. Prevelika množina alkohola zamori to bolezen. Niti v vinu z 12 odstotki alkohola ne vspeva več.

Za svoj razvitek potrebuje kan mnogo zraka. Če mu zračni kisec popolnoma odvzamemo, ne bo se razvijal, niti ne delal kvara. Radi tega ni prav težko pokončevati te bolezni. S tem, da zapolnimo vinski sod do vehe z vinom, zapodimo iz soda ves zrak, in bolezen se ustavi. To delo je treba pa večkrat ponavljati, kajti ko se vino posuši, vrne se v sod in kan začne zopet delovati. Vinsko posodo je treba zalivati poleti, ko se vino bolj hitro suši, vsaj vsakih osem dni, pozimi in spomladi pa vsaj vsakih štirinajst dni.

Da se ne bo napravilo preveč kana, ko točimo vino iz soda, priporoča se, pretočiti vino prej v majhne sodčke ali v steklenice. Krčmar, ki toči več nego tri tedne iz enega soda, ne bo imel proti koncu dobrega vina. Razun tega se razpostavlja nevarnosti, da se njegovo vino tudi skisa, kajti za kanom pride prav rada v vino očetna gliva, ki napravi potem na vinu „klobuk“. Povedati je treba, da se naseli kan tudi na vino v steklenici, ako postavimo steklenice pokončno. Steklenice z vinom je treba vselej poleči.

Kan je občutljiv tudi proti žvepleni sokislini (žveplenemu dimu). Če zažgemo toraj v sodu pri vehi košček žvepla, zamoril bo dim bolezen. Vseh kali pa ni moči zadušiti na ta način in za nekaj dni, ko je posrkalo vino žvepleno sokislino, začne se cvet vnovič razvijati. Na ta način se bomo bojevali proti kanu le redkokrat, ker boli lahko po žveplanem vinu vinopivca glava. Boljše je, če denemo na vino nekoliko olja. Ker plava to na vrhu, ne more zato zrak do vina in zato se tudi kan ne napravi. Če je olje dolgo v sodu postane pa lahko žltavo.

Ker je škoda, ki jo dela kan, navadno velika, zato zabranite, kakor le morete to bolezen. Najbolj vam priporočamo zalivanje.

Št.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Zeleno cepljenje sponeslo se je letos vsled ugodnega vremena jako dobro. Priporočamo, naj vinogradniki obirajo podlago

in mladje privezujejo. Osobito pa ne smejo zanemariti škrop-ljenja. Tudi požveplati je dobro enkrat ali dvakrat mladje.

Peronospora je vstavila letos vsled suše svoje kvarljivo delovanje. Ne smemo se pa preveč zanašati, da ne pride Nekateri vinogradi, ki se niso škropili, so že sedaj goli.

Kako je žveplati poleti? — Lansko leto požgalo je mnogo vinogradnikov z žveplom grozdje. To se je dogodilo večinoma radi tega, ker so metali žveplo po trtah v preveliki množini. Poleti se ne sme žveplati premočno. Majhen puh zadostuje. Osobito priporočamo za poletno žveplanje žveplalnk „Vindobona“, ki ga ima v zalogi „Goriško kmet. društvo“ in ga daje udom po znižani ceni. Pri tem žveplalniku nastavimo s pomočjo klinčka, koliko žvepla naj se pri vsakem pritisku izpihne. Najbolj se priporoča žveplanje, ko so se trte po dežju posušile.

Bledica na trtah prouzročila je po nekaterih vinogradih na Vipavskem precej škode. Najbolj napada klarnico ali mejino, osobito ono cepljeno na riparijo. Uzrok ti bolezni je: ali slaba podlaga (riparija sauvage) ali pa prevapnena in prevlažna zemlja. Letošnja precej mokra spomlad je to bolezen jako povspešila. Čim se zemlja bolj ogreje in osuši, ozelene se tudi blede trte, vendar zarod na njih se do tedaj večinoma izgubi. Proti bledici se priporoča železna galica, ki se rastopi in poškropi okoli bledih trt. Tudi razmakanje vlažnega zemljišča pomaga. Najlažej pa se ubranimo te bolezni, ako sadimo samo dobre podlage. Ker se bolezen v novem svetu le redko pokaže, zato se priporoča tudi, da napravljamo vinograde v novini; v nasprotnem slučaju moramo skrbeti, da bo vinograd dobro gnojen.

Ali je pravo gospodarstvo, če sadimo poljščino v nov vinograd? — Še velika večina viogradnikov po Vipavskem in deloma tudi drugod sadi prvo in včasih drugo leto v svoj vinograd vsakovrstno poljščino, kakor turščico, peso, zelje, vrzote, krompir itd. Kdor tako dela, ne zna računati. V najboljšem slučaju pridela se na 1000 m² 2 do 3 q turščice, večinoma pa mnogo manj. Če je ta po 14 K q, je vredna 28 do 42 K. Turščica pa vzame trtam toliko moči, da je le redkokatera v drugem letu godna za cepljenje. S tem si torej vzamemo najmanj eno trgatev. Srednja trgatev na 1000 m² požlahtnjenega vinograda pa znaša okoli 10 hl vina. Če računimo to samo po 25

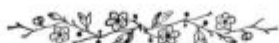
K, znaša vrednost trgatve 250 K, toraj nad 200 K več, nego smo dobili za turščico. Povrhu tega pa skazimo s poljščino mnogo trt tako, da se ne dajo nikdar več popraviti. Če se naše kmete na to opozarja, pravijo, da so reveži in jim je treba tudi živeža. Priznavamo; pridajamo pa še, da bodo še večji reveži, dokler bodo na ta način gospodarili v svojem vinogradu. Izkopajte toraj, kar ste zasadili med trte, in imeli bodete od tega velik dobiček. Še je čas za to! Pomnite, da noče imeti ameriška trta poleg sebe nobene druge rastline, nego samo trto.

Gnojenje ajdi. — Najboljši gnoj strniščni ajdi sta superfosfat in kalijeva sol. Na Kranjskem porabili so lansko leto 25 vagonov superfosfata za gnojenje ajde. Koliko pa pri nas? Nič! Poskusite toraj tudi primorski kmetovalci s tem gnojilom. „Kmetovalec“ priporoča za vsak mernik semena 25 kg superfosfata in če se gnoji tudi s kalijevo soljo, 10 kg tega gnojila. Gnojili se pred setvijo zmešata ter posejeta po njivi ter nazadnje povlačita. Uspeh je jako dober.

Dobra pitna voda je za rejo domače živine osobito sedaj poleti velike važnosti. Čim večkrat na dan se živina poji, tem boljše je. Poleti priporoča se živino vsaj trikrat na dan napajati. Voda za napajanje naj bo čista in ne pregorka. Trda voda (studenčnica) je boljša nego mehka (deževnica), ker ima v sebi mnogo vapna, ki služi živini za napravo kosti. Umazana voda je živini prav lahko škodljiva. Osobito voda iz kalov, katera je pomešana z živalskim blatom prozročča lahko razne bolezni. Posebno kužne bolezni se s takim napajanjem rade razširjajo. Kjer ni toraj tekoče vode, skrbé naj posestniki, da pridejo na kak način do dobrega napajališča.

Kompost ali mešanec imenujemo gnoj, ki ga napravimo iz raznih odpadkov na domu, v vrtu, na polju, v gozdu, v vinogradu itd. Na kompost mečemo smeti, plevel, listje, hišne odpadke, cestno blato in sploh vse, kar ima v sebi nekoliko redilnih snovi in ga ne smemo prehitro staviti v zemljo. Če vržemo take reči na gnoj, bi tu ne sprhnele dovolj in s plevelom bi si lahko onečedili polje. Navadno denemo kompost v kak senčnat kot v vrtu, ki ga zakrijemo s tem, da zasadimo okoli njega buče. Da se snovi v kompostu prej razkrojijo, treba je gnoj enkrat ali dvakrat v letu prevreči. Ker je navadno v kompostu le malo dušika, treba ga je pred rabo politi z gnoj-

nico ali s straniščnico. Kompost rabimo lahko kakor gnoj. Naši kmetje poznajo, žali Bog, še premalo vrednost komposta, zato ga ne vidimo skoraj pri nobenem posestniku. Drugod so kmetje v tem oziru bolj napredni. Osebito oni posestniki, ki imajo malo živine in malo gnoja, bi morali skrbeti, da si napravijo temveč komposta.

POROČILA.

Vabilo k občnemu zboru „Goriškega kmetijskega društva“, ki se bo vršil dne 26. julija t. l. v dvorani Hôtel „Jelen“ v Gorici ob 10—12 uri predpoludne.

Dnevni red:

1. Volitev II. podpredsednika;
2. Volitev 8 odbornikov.

Gorica, 2. julija 1906.

Anton Jakončič l. r.
predsednik.

Fran Kocjančič l. r.
tajnik

Učiteljstvu na Češkem priporočil je dež. šolski svet, naj sodelujejo pri snovanju in poslovanju Raiffeisenovih posojilnic. Lepa misel, ki bi zaslužila, da se tudi pri nas posnema.

Sadna letina po Brkinih ne kaže letos nič prav dobro. Glavni pridelek so v Brkinih jabolke in češpe. Letos pa ne bo tam skoraj nič tega sadja. Tudi črešnje so se ob cvetu popolnoma poizgubile. Še za svojo rabo jih niso imeli. Edino hruške so ostale, toda tega drevja je le malo.

Suša vlada sedaj prav hudo po Krasu okoli Komna. Prošli teden je bilo sicer nekoliko dežja, a veter je koj vse zopet posušil. Tudi okoli Gorice trpi poljščina, osebito krompir.

Živinske razstave. — Prihodnjo jesen (meseca septembra) bodo na več krajih naše dežele živinske razstave. Obenem se bo vršilo tudi pred icenciranje bikov. Dežela je dovolila za premije precejšnje svote. O teh razstavah bodemo še poročali.

Deželna zavarovalnica za živino. — V občinah, kjer ni še zavarovalnice za živino, bi bilo želeto, da se ta ustanovi. Predlanskem se je ustanovila pri nas dež. zavarovalnica, ki pa ne deluje še in sicer radi tega ne, ker se ni še prijavilo dovolj (20) podružnic. Kjer hočejo imeli toraj podružnico, obrnejo naj

se pismeno ali osebno na pot. kmet. učitelja A. Štrekelj v Gorici (pri rud. hiši 7), da jim ta vse potrebno napravi. Stroškov ni prav nobenih. V dež. zavarovalnici se bo plačevala zavarovalnina od vsakih 100 kron vrednosti živine po 1 krono.

Ali imajo trgovci s krompirjem dobiček? — Dne 26. junija t. l. prodajal se je letošnji italijanski krompir na dunajskem trgu po 15 do 22 kron. Naš krompir prodaja se tam navadno kot italijanski. Isti dan prodajal se je v Gorici po 5 kron. Prevažanje krompirja iz Gorice na Dunaj stane z raznimi stroški računano kvečemu 260 kron za 100 kvintalov, krompir stane toraj trgovce na Dunaj postavljen kvečemu po 7-60 K kvintal, a oni ga prodajajo najmanj dvakrat tako drago. Potem pa kričijo, da so reveži, da jih zmerjamo po krivem itd. Vidite, ljudje božji, za koga se prav za prav trudite. Preč s takimi trgovci, ki izkoriščajo naš reven položaj.

„Zadruga pa le nikar in nikdar“ — tako pravi dopisnik „Soče“, mož „izkušen v trgovini“, kateri polemizuje proti našemu članku v zadnji številki, kjer nasvetujemo, naj se vstanovi v Gorici eksportna zadruga za sadje in zelenjavo. Mož brani sedanje goriške trgovce s temi pridelki. Najbrže se skriva v tem možu ravno kak trgovec, vsaj po njegovi pisavi bi se dalo to sklepati. Kar je kmetov, ni pridobil s svojim člankom niti enega pristaša. V Št. Andrežu je že nad 60 podpisov za vstanovo zadruga in, k tem pristopijo v kratkem tudi boljši posestniki iz drugih občin. Res je, da je zadruga pri nas nekoliko težavna, toda, če so naši kmetje za stvar v resnici zavzamejo in ne bodo gledali na momentanne žrtve, gotovo se sponese. Želeti bi bilo, da se vsi, do zadnjega kmeta vpišejo v njo, kajti potem ne bo med kmeti več konkurence. Zadruga bo prodajala potem blago tudi sedanjim prekupcem in sicer po taki ceni, katere je blago vredno. Ona bi bila potem uradni komisar in bi določala prodajalcu kmetu ter kupcu trgovcu cene in le na ta način bi bilo „izključeno vsako osebno izkoriščanje“. Zato pravimo mi naspotno, kar pravi dopisnik v „Soči“: s združenimi močmi bomo kaj dosegli, posameznike pa nas bodo vedno izkoriščali.

V svarilo proti snovanju zadruga navaja dopisnik v „Soči“ zadrugi v Šempetru in Šempasu. Ne bomo oporekali, da so trpeli nekateri združniki pri teh zadrugah škodo, na sploh pa je ravno šempeterska zadruga našim kmetom jako mnogo ko-

ristila, ker je vplivala, da so se cene za naše pridelke tudi na goriškem trgu zboljšale. Zato, ker je plačevala ta zadruga boljše, nego trgovci in jim je delala konkurenco, bila jim je trn v očeh, odtod najbrže sedanji strah — pred zadrugo.

Mlekarna v Zavrhku pri Divači imela je prošlo nedeljo občni zbor. Mlekarna napreduje jako dobro in sedaj dobiva že nad 500 l mleka na dan. To se vozi vsaki dan v Trst. Ljudje so z napravo jako zadovoljni. Kmet, ki redi 2 kravi je pravil, da je dobil lani za vse mleko in maslo 14 goldinarjev, sedaj pa je dobil že v šestih mesecih 90 gold. Da se mlekarna tako lepo razvija, zahvaliti se ima načelstvu, osobito predsedniku g. Dujcu, ki se za stvar mnogo žrtvuje. Želeti bi bilo, da se kmetje v Brkinih kmalu poprimejo onih malenkosti, katere jim je priporočal pot. kmetijski učitelj in blagostanje bo gotovo tudi tam vedno rastlo.

Cene sadju in zelenjavi na Dunaju in pri nas. — Dne 21 maja prodajalo se je na dunajskem trgu: letošnje vrzote po 10—30 v, kolorabi po 6—24 v, letošnje zelje po 60 v — 1 K, solata endivija po 2—10 v, italijanski artičoki po 20—30 v, francoski po 1 K komad; nadalje čebula po 18—30 v, česnik po 60—70 v, špinača po 29—60 v, motovilec po 2—5 K, fižolove kozle po 1·80—4 K, grah v kozlah (stročju) po 40—80 v kilo; olupljeno grahovo zrnje po 60 v do 2 K liter. Namizni šparglji po 1—2 K. Poglejmo cene z dne 25. junija! Italijanske (naše) breskve po 26 do 30 v komad, vrtno malinje po 2·90—4 K, hruške po 40—96 v *kg*. Vrzote po 6—10 v, kolorabi po 2—8 v, letošnje zelje po 16—60 v, karfijol 16—40 v, solata 2—8 v, ital. artičoki po 20—60 v. komad. Čebula po 16—24 v, česnik po 30—50 v, špinača po 50—80 v, motovilec po 1·80—2 K, fižol v kozlah po 32—1·60 v, črešnje po 24 v—1 K, višnje po 64—96 v, gozdne jagode po 1 60—2·40 K, vrtno jagode po 1—2·40 K, grozdjiče po 20—70 v, kosmulje po 30—64 v, grah v kozlah po 32—46 v kilogram. Grah olupljen po 56—1·60 v liter. Špargelj po 1—2 K snopič. Kakšne cene so bile takrat pri nas? Večinoma niso dosegle niti četrтинke. Na Dunaju se je prodajal n. pr. grah po 80 vinarjev kilo, pri nas pa po 8 vinarjev. Ubogi trgovci, kakšne izgube imajo! Potem se še pa upajo kričati, da so reveži. Da, da zadnji čas je, da enkrat tudi kmetje pogledamo na svetovne trge, pa nas ne bodete več tako žulili.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI.

Sod od olja.

I. S. Ali bi bil sod od sladkega olja dober za vino?

Odgovor: Sod, v katerem je bilo sladko olje, da se pripraviti za vino, ako se ga nekolikokrat opere z gorko vodo, kateri se je dodala soda. Prati je toliko časa, da se bo pokazala nazadnje čista voda. Ob pranju je sod dobro zataktniti. Nato je sod oprati z mrzlo, čisto vodo in nazadnje zaviniti. Poleti se zavini sod na ta način, da se vlije vanj nekoliko manj vrednega ogretega vina ter se sod z vinom nekoliko časa prevrača. V jeseni zavinito sod lahko tudi z vodo, na kateri smo kuhali tropine. Tudi pri tem delu je vedno zataktniti, da para ne uhaja. Tekočino, s katero se je sod zavinil, pustiti je 2—3 dni v sodu.

Zatiranje klopa.

I. S. Kako bi se odpravilo mrčes kršeljico (klopa) od goveje živine?

Odgovor: Od klopa trpi največ ona živina, ki se pase po šumah. Živina, ki jo redimo v hlevu ne dobi zlahka te zajedalke. Dokler je živalica lačna, je prav majhna in mi ji pravimo kršeljica, ko se pa napije krvi nategne se do fižolove ali celo lešnikove debelosti in potem ji pravimo klop. Klopa, ki se je prijel živali, ne smemo odtrgati, ker ostane rilec v koži in napravi lahko oteklino. Boljše je kaniti nanj nekoliko tobakovega soka ali žganja. Najbolj hitro ga umori glicerin. Tudi je dobro mazati klopa in kožo okoli njega z oljem. Klop potem kmalu popusti.

Zapisnik

seje osrednjega odbora dne 25. junija 1906 ob 9³/₄ predpoludne
v društvenih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnje seje;
2. Poročilo predsedstva o tekočih spisih;
3. Poročilo tajnika o društvenem delovanju;
4. Poročilo in predlogi odsekov;
5. Potrditev opravilnika za nabavni odsek in za podružnice;
6. Pretresovanje in potrditev računov za l. 1905;
7. Določitev prih. občnega zbora in dopolnilnih volitev v osr. odbor;
8. Žrebanje odstopajočih članov osr. odbora;
9. Sprejemanje novih udov;
10. Ustanovitev podružnic;
11. Slučajnosti.

Navzoči: Predsednik Anton Jakončič, podpredsednik dr. Alojzij Franko, zastopnik c. kr. namestništva dvorni svetnik grof Attems, tajnik Fran Kocjančič, odborniki: Klančič Anton, Zucchini Anton, Ličen Maks, Saunig Ivan, Mervic Josip, Klavžar Ernst, Ukmar Maks, Kozem Anton.

Ker je dovoljno število članov navzočih, otvori predsednik sejo in predstavi c. kr. dvornega svetnika g. H. grofa Attems-a kot zastopnika c. kr. namestništva. Nato se preide k I. točki dnevnega reda.

I. Prečita se zapisnik zadnje seje in se odobri.

II. Poročilo predsedstva o tekočih spisih se glasi:

Od zadnje seje sèm imelo je predsedstvo večkrat priliko stopiti v pismeno zvezo z vis. vlado. Najprvo se je obrnila vis. vlada na društvo radi širjenja murvinega kaparja z razpisom z dne 30. marca 1906 6057/II, da ukrene potrebno, da se zabrani nastop tega škodljivca. V ta namen prepustila nam je barvane table s podukom na razpolago; te table s tozadevnim pozivom so se razposlale podružnicam in nekaterim zaupnikom po deželi.

Ker namerava vlada posvetiti večjo pozornost oslo- in mezgoreji v deželi in bi rada to rejo v naši deželi, posebno v gorskih krajih in na Krasu oživela, obrnila se je informativno do društva z razpisom z dne 16. marca štev. 6211/II.

Na našo prošnjo zoper proglašanja dežele okužene po trtni uši, je odgovorila vlada ugodno z razpisom z dne 30. marca štev. 6349 II; istotako gledé raznašanja trtnega materijala iz deželne trtnice v neokužene kraje.

Društvo se je nadalje obrnilo do raznih kmet. društev, mlekarnic itd. v deželi s pozivom, da se ista poslužujejo pri vlaganju raznih prošenj na merodajna mesta društva. Do sedaj se ni še nobeno društvo oglasilo in predsedstvo ne more radi tega staviti posebnih predlogov.

Nadalje je dobilo društvo od raznih županstev prepis resolucije, s katero se naznanja vis. vladi, da smatrajo kot zastopnika kmet. interesov le „Goriško kmetijsko društvo“.

Vsled razpisa z dne 22. aprila štev. 6214 II je dovolilo vis. c. kr. namestništvo K 1200, s pogojem, da prevzame društvo izdajo lista kakor sledi iz poročila odseka za poduk in časopisje.

18. t. m. došla je deputacija posestnikov iz Štandreža s pritožbo, da nižajo prekupci s krompirjem ceno nerazmerno hitro in da se baje izrabljajo na nečuden način naši neorganizirani kmetovalci ter prosijo pomoči. Društvo se je obrnilo s posebnim dopisom do trgovsko obrtne zbornice, da posreduje v tej zadevi, kar je tudi obljubila in da se preskrbijo naslovi trgovcev z zelenjavo z raznih glavnih mest tu in inozemstva.

Obljubilo se je tudi, da bo društvo posestnike podpiralo, ako si sami ustanove eksportno zadrugo.

Predsedstvo je v tej dobi poslalo prošnjo na vis. vlado za podooro kron 2000, ki bi se uporabila za nagrade za uzorno vrejene hleve in gnojlišča. Rešitev te prošnje ni še došla.

Se sprejme na znanje.

III. Poročilo tajnikovo o društvenem delovanju se glasi:

Društveno notranje delovanje je bilo v tej dobi jako živahno, posebno z ozirom na razprodajo umetnih gnojil, poljedelskega orodja, modre galice in žvepla, česar se je razprodalo za približno K 20000 —

Na zunan nastopalo je društvo s podukom in z vsposdubju za nepredek na 15 javnih kmetijskih shodih v celej goriški okolici in v Cerknem. Shodov udeleževali so se zraven pot. učitelja g. Ant. Štrekelj še vsi člani predsedstva g. E. Klavžar in tajnik; uspeh je bil jako povoljen, kajti pristopilo je društvu nad 600 novih udov, ki se ugodnostij društva po zmožnosti poslužujejo.

Vsled želje članov sledečih občin in po sejnem pooblastilu osr. odbora z dne 29. januarja t. l. vstanovile so se še podružnice v Svetem, Samotorci, Vojščici, Volčjemgradu, Ozeljanu, tako, da šteje sedaj društvo 18 podružnic.

Ta velik napredek je zahteval, da si društvo postavi jasen cilj in si izdelaj načrt, po katerem se ne samo vredi boljše društveno delovanje ampak se tudi prej pride do zboljšanja našega do sedaj zelo zanemarjenega kmetijstva v deželi. V to svrhu sestavil sem ogrodje načrta za vse panoge našega kmetijstva in razni odseki začeli so vsak za svojo panogo potrebno podrobnejše delo izvrševati, kakor bode razvidno iz poročil in prošenj za podporo različnih odsekov.

Z ozirom na dejstvo, da je društvo še mlado in nima, ker je celi aparat še nov, prave agilnosti, nastale so tu pa tam male neprilike, ki pa kmalu izostanejo, ker se je notranje uradovanje spopolnilo; v ta namen je bilo treba za nekaj časa najeti še eno pisarniško moč in enega dnevničarja za skladišče.

Zahtev, ki se stavijo danes na društvo in ulog, ki jih ima rešiti, je ravno vsled krasnega razcvitanja mnogo in velikih; da bode zamoglo društvo redno svoje delo izvrševati, bode treba, da tudi zanaprej vsak društvenik po svojej možnosti deluje v prid in provspah društva; od druge strani pa bode morala vis. vlada z izdatno podporo priskočiti društvu na pomoč, kajti upravni stroški so veliki in se vsled zvečanja prometa še povekšajo, dohodki pa so z ozirom, da je društvo v svetu še malo znano, še majhni, posebno pa ker gleda društvo zanašajoč se ravno na državno podporo, da članom pri razprodaji raznih kmet. potrebščin po kar mogoče nizki ceni postreže. Vsak začetek je težak, ali z dobro voljo in s vstrajnim delom se vse doseže.

Se sprejme na znanje.

IV. Gosp. Ernest Klavžar kot načelnik in poročevalec odseka za kmet. poduk in časopisje prečita svoje poročilo in pogodbo sklenjeno med društvom in izdajateljem „Primorskega Gospodarja“ g. Ant. Štrekelj.

Zastopnik namestništva dvorni svetnik grof Attems opazuje, da bi bilo treba glede prečitane pogodbe obrniti se na c. kr. ministerstvo za poljedelstvo, kajti kolikor je njemu znano, je moral g. urednik polagati vladi natančen račun; privoljenje bi moral izprositi g. urednik sam. Predsednik opazuje na te opombe, da se je dogovarjal pred sklepanjem pogodbe z gosp. urednikom in ta mu je zagotavljal, da je ltst njegova last in da je le dobival podporo od vlade. Vladni zastopnik priporoča vsekakor obrniti se do c. kr. ministerstva za odobrenje te pogodbe.

Gosp. poročevalec se strinja s tem nasvetom in predlaga sprejetje.

Se sprejme soglasno.

Gosp. E. Klavžar prečita ponovno svoje predloge, ki se enoglasno sprejmejo.

Tajnik prečita predloge živinorejskega odseka, ki se glase :

- a) Društvo naj se zavzame za to, da bi delila vlada podpore namenjene slov. delu dežele kakor določa § 61 ostavek 2 in 3 postave z dne 25. oktobra 1904 potom Goriškega kmetijskega društva.
- b) za prešičjorejo naj se naprosi podpora Kron 2000 in naj se upelje mešano pleme;
- c) naprosi naj se vlado za podporo Kron 1000 z katerim zneskom naj bi se ustanovil zalog za povzdigo perutninarstva.
- d) osrednjemu odboru se najtopleje priporoča sprejeti vladni predlog glede upeljave oslo- in mezgoreje.
- e) predlaga se osrednjemu odboru zavzeti se za to, da bi bili živinski trgi pravilno urejeni in da bi bila na vsakem tehtnica na razpolago, v namen, da se kupčija na oko odpravi.

Gosp. Maks Ličen priporoča prav toplo predlog glede perutninarstva.

G. E. Klavžar doslavlja, da bi bilo perutninarstvo osobito za naše hribe posebnega pomena. Vsi ti predlogi se po še nekaterih nadaljnjih pojasnilih soglasno sprejmejo z opombo, da bode treba vse prošnje z natančnimi podatki podpreti in naj se zato naprosijo posebni poročevalci. Glede perutninarstva se sklene naprositi g. Ant. Štrekelja da bi tako poročilo sestavil.

Tajnik prečita poročilo nabavnega odseka in pojasnilo tega in gosp. podpredsednika, ki pojasni zadevo Ara-Vizzich z pravnega stališča; se sprejme na znanje.

Tajnik prečita predloge vinarskega odseka ki se glase:

- a) v svrhu, da se povzdigne vinarstvo v naši deželi predlaga se prirediti meseca aprila prih. leta vinsko razstavo v Gorici;
- b) predlaga se, da bi društvo prošnje vinarških zadrug ki se pečajo s zboljšanjem in razprodajo domačih vin, vložene potom društva na merodajna mesta najtopleje priporočalo;
- c) nasvetuje se, da pošlje društvo, na vis. vladu resolucijo, da zabrani ista ponarejenje vin, da nastopa najstrožje proti dodatkom vinu, ki so zdravju škodljivi, da skrbi za ohranitev pristnosti vin in da vpelje v ta namen državno kontrolo.

Vsi predlogi se soglasno sprejmejo.

Tajnik prečita predloge sadjarskega odseka ki se glasi:

- a) V namen, da se uredi in povzdigne sadjereja v naši deželi osobito v hribih, priredi naj se meseca septembra v Tolminu sadna razstava in naj se v ta namen naprosi državne in deželne podpore.

Gosp. E. Klavžar pojasnuje, da sadna letnina v gorah ne bode tako povoljno izpadla, kakor je spočetka kazala; sklene se prirediti omenjeno sadno razstavo v Gorici za goriški okraj, imenuje se sadjarski odsek kot eksekutivni organ za to razstavo s pozivom, da začne čim prej vse potrebne priprave.

Sklene se priobčiti v društvenem glasilu poročilo g. prof. Maderja o sadjereji na Goriškem, sestajeno o priliki zadnje dežel. sadne razstave v Gorici;

- b) predlaga se naprositi vladu podpore za delitev nagrad posestnikom uzornih sadnih nasadov.

Ta predlog se odloži ze prih. sejo;

- c) predlaga se, naj ukrene društvo potrebno, da bi vlada ptičji lov zabranila.

Gosp. Mervic opazuje, da se ptičji lov v nobenem kraju tako ne goji kot v okrožju mesta Gorice, kakor češ, da bi imelo to mesto posobne privilegije ter priporoča prav toplo sprejetje tega predloga.

Se sprejme soglasno.

(Konec prih.)

